

חדשנות כקיימות – מסע בארץ ישראל בעקבות יזמים ויזמות

דאגלס גייטון

ציטוט מומלץ

גייטון ד. 2012. חדשנות כקיימות – מסע בארץ ישראל בעקבות יזמים ויזמות. אקולוגיה וסביבה 3(4): 355–348.

6 בדצמבר, 2012

גיליון חורף 2012 / כרך 3(4)

רשמי מסע

תוכני מדור זה אינם מוצגים במלואם באתר האינטרנט בשל סוגיות של זכויות יוצרים. צפייה בעבודות האמנות האניפורמטיביות המופיעות במאמר אפשרית בגרסה המודפסת של 'אקולוגיה וסביבה'.

במאות השנים האחרונות התגבש אוסף מפואר של ספרות מסעות בארץ ישראל. מניעי התרים את הארץ מגוונים, והם השתנו לאורך השנים – מוטיבציה דתית (מארק טוויין, מסע תענוגות לארץ הקודש, 1869), סיבות מחקריות-מדעיות (הנרי בייקר טריסטן, החי והצומח של ארץ ישראל, 1889), סקרנות סוציולוגית (עמוס עוז, פה ושם בארץ ישראל, 1982) ועוד.

במאה ה-21 הגיע לישראל צילין של קיימות – דאגלס גייטון, מייסד הפרויקט 'לקסיקון הקיימות' (The Lexicon of Sustainability). גייטון הגיע מארה"ב לארץ בדצמבר 2011 וצילם סיפורי קיימות המציגים את ישראל כמובילה עולמית בקיימות. במהלך שהותו פגש גייטון יזמים המובילים באמצעות יוזמות חדשניות את תנועת הקיימות בישראל, במיוחד בתחומי המים, החקלאות והאנרגיה ממקורות מתחדשים.

דאגלס גייטון חוקר את מושג הקיימות מכיוון שהוא רואה בו מפת דרכים לניהול מה שנשאר מהמשאבים המתדלדלים של העולם. עם זאת, הוא חרד משימוש במושג זה שנעשה בצורה שגויה מיסודה, מההמעטה בערך משמעותו, מכך שלעיתים 'אונסים' אותו לצרכים אחרים, ומכך שהופכים אותו לססמה שיווקית שצלילה חלול. גייטון מזהיר שהסיכונים גבוהים. אם אנשים לא מבינים את המשמעות וההשלכות של מושגים כמו מִדְרָךְ פחמן, חקלאות נתמכת-קהילה, אורגני, דיוקסין, יצורים מהונדסים גנטיים, סחר ישיר או ביצי חופש – איך אפשר לצפות שהם יחיו חיים מקיימים יותר?

כדי לעזור להחזיר את משמעותם של הרעיונות החשובים האלה לקדמותם, פועל גייטון לתייעוד עבודתם של פורצי דרך – אדריכלים של אוצר מילים חדש שמשקף את הפתרונות המבטיחים והמקיימים ביותר. הוא פועל מתוך ההכרה שמילים הן אבני הבניין לרעיונות חדשים, ושיש להן הכוח ליצור שינוי חברתי.

לאורך מסעו בישראל נעזר דאגלס גייטון באנשים ובמוסדות שונים. מייקל אייזנברג, שותף בקרן הון-סיכון Benchmark Capital, יוזם ומממן המסע, רוצה להראות לעולם את סיפוריהם של גיבורי הקיימות והחקלאות הישראלים ואת היצירתיות של אותם יזמים ומדענים. הוא סבור כי האתגרים שישיראל התמודדה איתם בששת העשורים מאז קום המדינה הם האתגרים שהעולם מתמודד איתם כיום, ואף ימשיך להתמודד איתם ב-100 השנים הקרובות. כמו כן, הוא מאמין שהודות לידע הטכנולוגי והחקלאי הישראלי ובגלל ההבנה של חשיבות הקיימות בעולם, תהיה לפיתוחים הישראליים תרומה מכרעת לעולם כולו. לדעת שגי דגן, סגן מנהל התכנית הלאומית לתחליפי נפט במשרד ראש הממשלה, שסייע לדאגלס לאתר מוקדים של חדשנות סביבתית, היותה של ישראל חממה של חדשנות מוכחת היא מקור לעוצמה לאומית, והוא בטוח כי העתיד צופן פריצות דרך נוספות.

עבודות האמנות האניפורמטיביות המופיעות במאמר החזותי הן:

- לוחות פוטו-וולטאיים המשולבים בבניינים – בנייה של קירות, גגות או חלונות מחומרים רגישים לאור המייצרים אנרגיה. מעבודת חברת ההזנק 'פיתגורס סולאר' בפתח-תקווה.
- מאבקים מזמזמים (buzz pollinators) – יצוא של דְבוּכִי בומבוס לחקלאים ברחבי העולם לשם סיוע בהתמודדות עם 'הפרעת התמוטטות המושבה' (Colony Collapse Disorder). חדר הייצור של חברת ביו-בי בקיבוץ שדה אליהו.
- התפלת מים – התפלת מים מליחים שמקורם בקידוחים במזרח אקוות החוף, מספקת מים שפירים למערכת הארצית, ומצמצמת את התפשטות המליחות בדרום האקוה. מתקן חברת מקורות להתפלת מים מליחים באתר גרנות (ליד קרית מלאכי).
- אנרגיה סולרית-תרמית – שדה סולרי המכיל אלפי מראות העוקבות אחרי תנועתה המדומה של השמש בשמים. מרכז הפיתוח הסולרי של חברת BrightSource Energy במישור רותם.
- השקיה בטפטוף – חקלאים בנגב מתמודדים עם מחסור במים, עם מליחות קרקעות ועם תנאי מזג אוויר קשים. מערכת השקיה בטפטוף וחממות רשת במושב עין חצבה.

